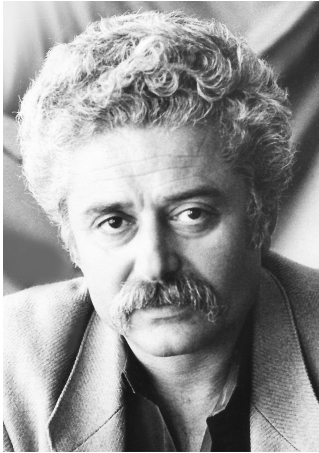

ПРОФЕСОР ДГН ТОДОР ИВАНОВ КРЪСТЕВ (1943 – 2011)

На 12-ти март т. г. професор Тодор Кръстев трябваше да навърши 70 години. Неочаквано, за най-дълбока скръб и съжаления на близки, приятели и колеги, той ни напусна на 5 юни 2011 г. Напусна ни в разцвета на необикновените си творчески сили и възможности, както винаги – целеустремен и всеотдаен, подготвил се да ни изненадва с нови научни открития и постижения. Забравил обаче, че изпреварвайки другите, може да бъде с лекота спънат и повален от тях – нещо обичайно за сегашното наше общество. И беше повален с един удар – законно избран за чл.-кореспондент от общото събрание на академиците в БАН, поради клеветнически донос не бе утвърден. Но се

изправи и мъжествено, с достойнство понесе удара. И заработи, до самозабрава.

Но нека си спомним отново за човека и учения Тодор Кръстев.

Проф. Тодор Кръстев е роден на 12.03.1943 г. в гр. Тервел. Завършва с отличие Софийския университет „Св. Кл. Охридски“ през 1943 г. – специалност География с квалификация – геоморфолог-картограф, с втора специалност – биология. От 1966 до 1976 г. работи като геолог и геоморфолог в системата на Комитета по геология и минерални ресурси – обект „Ветово–Сеново“, Разградско. Резултат от работата му през този период освен защитата на докторска дисертация през 1975 г. е и великолепната монография „Палеокарстът и каолиновите находища в Североизточна България“, 2003 г. (съвместно с доц. Т. Кръстева).

В края на 1976 г. Т. Кръстев постъпва като научен сътрудник в Института по океанология – БАН, Варна. Заема се с най-актуалните научни и практико-приложни въпроси на геологията, тектониката, структурната геоморфология, неотектониката и палеогеографията на българската акватория на Черно море. Участва, организира и ръководи десетки експедиции по крайбрежието и в акваторията на Чер-

номорския басейн, най-често съвместно с руски и украински учени, резултатите от които са публикувани в пет монографични сборника: „Геология и гидрология западной части Черного моря“, 1979; „Геолого-геофизические исследования болгарского сектора Черного моря“, 1980; „Нефтегазогенетические исследования болгарского сектора Черного моря“, 1984; „История геологического развития континентальной окраины западной части Черного моря“, 1988, и „Геологическая эволюция западной части Черноморской котловины в неоген-четвертичное время“, 1990. В тях той се изявява като най-активният и продуктивният автор и редактор от българска страна.

Впечатляващите възможности на проф. Кръстев като учен, необичайната трудоспособност и организаторските му качества го издигат през 1983 г. до н.с. II ст. (доцент), научен секретар на института и секретар на поредицата „Океанология“. През 1989 г. той става и ръководител на секция „Морска геоморфология и палеогеография.“

Резултатите от експедиционните изследвания, задълбочено анализирани и интерпретирани, той представя в обобщен вид във втората си дисертация: „Структурно-геоморфоложко развитие на континенталната крайнина от българския сектор на Черно море“. В нея творчески адаптира и прилага методическия инструментариум на морфоструктурния анализ при изследване на акваториите и с право се смята за създател на нашето морско структурно-геоморфоложко направление. За нея през 1994 г. му е присъдена научната степен „Доктор на географските науки“.

След „Палеокарстът...“ проф. Кръстев създава още четири монографии: „Черно море: природа, ре-

сурси, екология“, 2007; „Съвременна политическа география на Световния океан и Черно море“, 2008; „Структурна геоморфология на континенталната крайнина от българския сектор на Черно море“, 2009; „Българската крайбрежна икономическа зона в Черно море: природа, ресурси, екология“, 2010. С това той извърши истински подвиг в науката – за седем години издава пет монографии и два учебника. Подвиг, който утвърди авторитета му на най-изтъкнат български специалист по природата, ресурсите и проблемите на Черно море и Българското Черноморие. И доказа, че той е в науката не заради кариерата на учен, а заради самата наука.

Междувременно той става автор и съавтор и на десетки научни разработки и доклади, ръководител на национални междуведомствени колективи и на задачи по международни програми, рецензент на голям брой дисертационни и хабилитационни трудове, подпомага израстването на млади кадри в океанологията, става автор и съавтор на стотици статии в речници и енциклопедии, а и в пресата, член на редица национални и международни научни организации, съвети и редколегии, участник и организатор на национални и международни научни конференции и симпозиуми. Човек недоумява как е могъл да издържа на такова психическо и физическо натоварване!

Проф. Кръстев с лекота популяризираше географските и океаноложките знания. Изказваше категорично становището си по актуални въпроси като прокарване на морските граници на България, екологичните проблеми при сондиране за нефт и газ в Черно море, танкерния превоз на Каспийски нефт във връзка с нефтопровода Бургас–Александруполис, против загро-

заяването с буни и дамби на Българското Черноморие и др.

Имаше идеите да изследва геоморфологията на суходолията в родната Добруджа, проломите в България, да обясни удивителния завой на р. Провадийска, да преосмисли по нов начин възрастта на речните тераси, и неизвестно колко още несподелени мисли.

Разностранните интереси, обширната обща и специална култура и богатият житейски опит поражда у проф. Кръстев стремежа да ги сподели и с по-младите поколения и го насочват към преподавателска дейност и подготовката на кадри. Той чете лекции във висши учебни заведения от 1993 г., а от 1997 г. е вече професор и ръководител на катедра „География“ в Шуменския университет „Еп. Константин Преславски“. И тук се развихря с обичайната си енергия и замах. Чете лекции по 9 учебни дисциплини, от които 5 нови, в които впечатлява с високата си ерудиция и с поднасянето на най-новите научни факти, идеи и постижения. Ръководи и консултира 30 дипломанти и 10 докторанти. Мнозина от тях се реализират и на научното поприще, с което полага основите на своя научна школа. Пише и два университетски учебника (в съавтор-

ство): „Природна география на континентите“, 2006, и „Природна география на България и Черно море“, ч. I, 2007, ч. II, 2008 .

Творческата енергия на проф. Кръстев беше наистина неизчерпаема. Той беше стратегически мислещ интелект, проникателен, знаещ и можещ в науката, инициативен, организиран, последователен, възискателен, но и деликатен, с комплексен подход към проблемите и остро чувство за отговорност. Но тези и други качества бяха прекалено очевидни и дразнещи, за да му бъдат простени. А той понасяше, но не отвърщаше на ударите – бе се готвил да работи, а не да воюва. И този му недостатък се оказва фатален...

Остана споменът за един живот, беззаветно отдаден в служба на науката и обществото. За един от най-талантливите и ярки представители на географията. За един от творците, които разшириха научните ѝ хоризонти и прокараха нови пътища към практиката. И един от тези, които чрез постиженията, идеите и примера си, ще вдъхновяват новите поколения български географи, океанолози и карстолози в устрема им към върховете на науката.

Димитър Пърличев